

Book Review: Shared Storybook Reading: Building Young Children's Language and Emergent Literacy Skills

Turkish Journal of Special Education
Research and Practice
2025, Volume 7, Number 1, p 60-69
<https://dergipark.org.tr/trsped>
DOI: 10.37233/trsped.drr.1727851

Kitap İncelemesi: Paylaşımlı Hikaye Kitabı Okuma: Küçük Çocukların Dil ve Erken Okuryazarlık Becerilerinin Geliştirilmesi

Article History:
Received 26 June 2025
Revised 29 August 2025
Accepted 31 August 2025
Available online 5 September 2025

Ayşenur Çelik Şahin¹

Reference:

Ezell, H. K. & Justice, L. M. (2005). *Shared storybook reading: Building young children's language and emergent literacy skills*. Paul H. Brookes Publishing.

Kaynak:

Ezell, H. K. & Justice, L. M. (2005). *Paylaşımlı hikaye kitabı okuma: Küçük çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi*. Paul H. Brookes Publishing.

Erken okuryazarlık becerileri, çocukların ilkokula başladıklarında okuma-yazmayı öğrenmesi ve sonraki yıllarda akademik başarısı için temel yordayıcılardan biri olarak görülmektedir (National Early Literacy Panel, 2008; Spira, Bracken, & Fischel, 2005). Benzer şekilde, bu becerilere göre daha zayıf bir ilişki olmakla birlikte, okul öncesi dönem çocukların sözel dil becerilerinin de sonraki okuryazarlık başarısıyla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Lonigan vd., 2008). Dolayısıyla sonraki akademik başarıyla olumlu ilişkisi ortaya koyulan bu becerileri geliştirmeye yönelik uygulamalar günümüzde oldukça önemli hale gelmiştir. Özellikle okul öncesi öğretmenlerine ve küçük çocuklarla çalışan eğitimcilere, çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerini desteklemek amacıyla etkinliği birçok çalışma ile ortaya konmuş olan paylaşımlı kitap okuma uygulamalarından yararlanmaları önerilmektedir. Paylaşımlı okuma şemsiye terimi içerisinde yer alan ve onun daha yapılandırılmış bir türü olan etkileşimli kitap okumanın (dialogic book reading) kullanımı da oldukça yaygındır. Bu iki kitap okuma uygulamasının en belirgin farklılığı, etkileşimli kitap okumada çocuk ile yetişkinin rollerindeki değişimdir. Etkileşimli kitap okuma sırasında yetişkin aktif dinleyici ve soru soran rolünü alırken, çocuk öykü anlatıcısı olmayı öğrenmektedir (Whitehurst vd., 1994).

Suggested Citation: Çelik Şahin, A. (2025). Book review - Shared storybook reading: Building young children's language and emergent literacy skills. *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 7(1), 60-69. <https://doi.org/10.37233/trsped.drr.1727851>

¹ Ondokuz Mayıs University, School of Education, Department of Special Education, Samsun, Türkiye, e-mail: aysenur.celiksahin@omu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6346-2294>

Paylaşımlı kitap okuma ise yetişkinin çeşitli stratejileri/teknikleri kullanarak çocukların hikaye kitabı okuma sürecine dahil olmasını ve aktif katılım göstermesini sağlamaktadır (What Works Clearinghouse, 2015). Bu kitapta bahsedildiği üzere yüksek düzeyde yanıtlayıcı bir paylaşımlı kitap okuma oturumunda; yetişkinin çocuk odaklı, etkileşimi artırıcı ve dile model olma davranışlarını sergilemesi beklenmektedir. Paylaşımlı okuma uygulamasında okuma öncesi, sırası ve sonrasında yetişkinin kullandığı etkileşimli tekniklerle çocukların dil ve erken okuryazarlık becerileri desteklemektedir (Trivette & Dunst, 2007; What Works Clearinghouse, 2007a, 2015).

Uluslararası alan yazında bu uygulamaların uzun yıllardır yaygın olarak kullanılması ve çalışmalarda etkili sonuçların ortaya koyulması (Justice vd., 2015; Lefebvre vd., 2011; Lonigan vd., 1999; Lonigan vd., 2013; Lovelace & Stewart, 2007; Powell & Diamond, 2012; Whitehurst vd., 1994), ülkemizde de etkileşimli kitap okuma uygulamasına olan ilgiyi artırmıştır. Ülkemizde okul öncesi sınıflarda hala geleneksel kitap okuma uygulamalarının yaygın olarak kullanıldığı ve etkileşimli kitap okuma uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin bilgi eksiklikleri olduğu (Ergül vd., 2014; Ergül vd., 2015) göz önünde bulundurulduğunda, paylaşımlı kitap okuma uygulamalarının yaygınlaştırılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu noktada, paylaşımlı kitap okumanın ne anlama geldiği, dil ve erken okuryazarlık becerilerini paylaşımlı kitap okuma yoluyla desteklerken kullanılabilir stratejilerin neler olduğu, özel gereksinimli çocuklar da dahil tüm çocuklarla iyi bir paylaşımlı okumanın nasıl yapılabileceği, evde kitap okuma programlarının nasıl oluşturulabileceği gibi soruların yanıtlarını bulabileceğimiz bu kitap, öğretmenlerin, uzmanların ve ebeveynlerin paylaşımlı okuma uygulamasına ilişkin detaylı bilgi edinebileceği bir rehber niteliğindedir.

Küçük çocukların dil ve erken okuryazarlık gelişimini desteklemeye yönelik eğitimcilerin pek çok soruya yanıt bulabildiği bu kitapta, alanyazın destekli çeşitli stratejilerin tanıtıldığı görülmektedir. Çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin erken dönemde desteklenmesinin daha sonraki akademik başarıları için temel oluşturduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda, öğretmenler, uzmanlar, çocuklarla çalışan diğer profesyoneller ve ebeveynler açısından bu konunun ele alınması önemlidir. Bu kitap hikaye kitabı okurken en çok kullanabilecekleri stratejilere ilişkin öğretmenlere açık bir rehber hizmeti sağlamaktadır. Öğretmenler bu stratejileri çocukların hem alıcı ve ifade edici dil becerilerini desteklerken hem de yazı farkındalığı ve sesbilgisel farkındalık gibi erken okuryazarlık becerilerini geliştirmek amacıyla kullanabilirler. Gelecekte çocukların iyi birer okur-yazar olmasını sağlamaya yönelik temel bilgi ve becerilere ilişkin zengin bir içerik sunan bu kitap, Paul H. Brookes Publishing tarafından 2005 yılında basılmıştır. Paylaşımlı kitap okumanın kuramsal temelleri ile başlayan kitap toplam 10 bölümden ve 216 sayfadan oluşmaktadır.

Kitabın birinci bölümünde, paylaşımlı kitap okuma yoluyla çocukların dil ve erken okuryazarlık gelişimine nasıl katkıda bulunulabileceğini açıklayan araştırma ve kuramsal temellere yer verilmiştir. Yazarlar bu bölümde, paylaşımlı okumanın tanımını yaparak bu uygulamanın resimlere bakmak olarak basitleştirilmekten öte, hem yetişkin hem de çocuğun aktif katılım ve meşgul olma durumuna vurgu yapmaktadır. Bunun yanı sıra, kitap paylaşımı sırasında küçük çocukların dil ve erken okuryazarlık gelişimini destekleyici fırsatlar ve yetişkin davranışlarına ilişkin araştırmalardan önemli bulgular paylaşmaktadır. Yazarlar bu bölümde yer verdikleri bazı çalışmaların çocukların evlerinde, bazılarının ise sınıflarında yapıldığına değinmiştir. Ayrıca paylaşımlı okumanın niteliğinin niçin önemli olduğunu raporlar ve araştırma bulgularıyla ele almışlardır. Bu noktada, kitabın eski basım (2005 yılında basılmış) olması sebebiyle kitapta yer verilen araştırmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu yönüyle kitap okumaya ilişkin bölüm

içerisinde yer verilen araştırmaların o dönemdeki temel çalışmalar olduğu söylenebilir. Dolayısıyla günümüze değin yapılan paylaşımlı kitap okuma çalışmaları konusunda araştırmacılar ve eğitimciler için bu yönüyle kitabın sınırlı olduğu görülmektedir. Yazarlar paylaşımlı kitap okumada özellikle Vygotsky'nin sosyal-etkileşim teorisinden etkilenildiğine dikkat çekmiştir. Bu kitapta önerilen stratejiler çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerini yakınsal gelişim alanı (zone of proximal development) içerisinde çalışmaya yönelik yetişkinlere rehber olma niyetiyle sunulmuştur.

Kitabın ikinci bölümünde, etkili bir paylaşımlı okuma sürecinde gözlemlenebilecek davranışlar ve etkileşimlerden bahsedilmektedir. Yazarlar bu bölümde paylaşımlı okumanın basit bir etkinlik olarak görünmesine rağmen, aslında böyle olmadığını; ideal bir paylaşımlı okuma oturumunda hangi bileşenlere yer verilmesi gerektiğini anlatmaktadır. Öğretmenlerin bu etkinliği sınıflarında uygulayabilmesi için onların hazırbulunuşluğu da önemli görülmektedir. Ülkemizde kitap okuma uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin bilgi eksiklikleri olduğu (Ergül vd., 2014; Ergül vd., 2015) göz önünde bulundurulduğunda, paylaşımlı kitap okuma uygulamalarına ilişkin öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştirmesi gerekmektedir. Yazarlar etkili bir paylaşımlı okuma sürecinde yetişkin ve çocuğun kitap hakkındaki konuşmalarının sıralı fırsatlar şeklinde olması gerektiğini belirtmiştir. Bu noktada çocuğun sıra alarak konuşmayı sürdürmesi veya çocuğa konuşmayı başlatma fırsatları verilmesi önemli görülmektedir. Hikaye kitabında sevilen bölümlerin, yeni sözcüklerin veya olayların tekrarlı okumalar şeklinde okunabileceği tavsiye edilmiştir. Yazarların ikinci bölümde detaylandığı iyi bir paylaşımlı okuma programı şu beş temel öğeye yer vermelidir: a) fiziksel düzenleme, b) materyal seçimi, c) sosyal katılım, d) okuma tarzı ve e) sohbet/konuşma. Kitap okuma uygulamasında bu öğelerin her birine yer vermenin, çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerini geliştirmede zengin, ilgi çekici ve eğlenceli bir okuma atmosferi oluşturulmasına hizmet ettiği belirtilmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde, sözel dil, dili anlama (alıcı dil) ve üretim (ifade edici dil) kavramları açıklanmıştır. Anlama, sözel dili kavramayı içerirken; üretim ise dili konuşarak ifade etmeyi kapsamaktadır. Bunun yanı sıra bölümde dilin beş bileşeninden bahsedilerek her bir bileşen ayrı ayrı tanımlanmıştır; anlam bilgisi (semantics), fonoloji (phonology), sözdizimi (syntax), biçimbilim (morphology) ve bağlam/kullanım (pragmatics). Yazarlar bu bileşenlerin tümünün birlikte çocukların dilini oluşturduğunu ifade etmektedir. Eğer çocuk bu alanlardan birinde zayıf ya da yetersizse, diğer alanlar da bir ölçüde bundan etkilenebilmektedir. Dilin bu beş bileşenine ek olarak yazarlar bu bölümde çocukların dil gelişimiyle ilgili üç önemli kavrama yer vermiştir. Bu üç kavram (kritik dönem, evrensel ilke ve belirli öğeler ilkesi), küçük çocukların normal bir şekilde gelişebilmesi için destekleyici, uyarıcı ve deneyim açısından zengin bir dil ortamına ihtiyaç duyduğunu ortaya koymaktadır. Bu durum yetişkinlerin çocuklara gün boyunca (beslenme zamanı, banyo zamanı, giyinme, oyun oynama, uykuya hazırlık ve uyku zamanı gibi tüm günlük rutin etkinliklerde) dil girdisi sunmaları gerektiği şeklinde ifade edilmektedir. Özetle, yetişkinlerin çocuklarla etkileşimde bulunduğu tüm anlar dil edinimi için fırsattır. Yazarların tavsiye ettiği üzere dil edinimi için fırsat sunan etkinliklerden biri de paylaşımlı kitap okuma etkinliğidir.

Kitabın dördüncü bölümünde, üçüncü bölümde açıklanan dil bileşenlerinin paylaşımlı kitap okuma stratejileri kullanılarak nasıl desteklenebileceği ele alınmaktadır. Yazarlar eğitimcilere paylaşımlı okuma yoluyla çocukların dil gelişimini nasıl destekleyebileceklerini örnekler üzerinden anlatmıştır. Ancak bu örneklerin gelişimsel becerilere dair kapsamlı bir listeyi temsil etmediği ve burada ele alınanlardan çok daha fazla beceri alanı bulunduğu konusunda eğitimcileri bilgilendirmişlerdir. Bu bölümde

önerilen paylaşımlı kitap okuma etkinlik örnekleri, okuma sırasında çocukların dil gelişimi açısından gerçekleşen konuşmalar aracılığıyla dilin nasıl anlaşıldığını kavramaya yönelik bir başlangıç noktası olarak sunulmuştur. Anlaşılabilirliği artırmak amacıyla, bu örnekler dilin beş alanı üzerinden ayrı ayrı verilmiştir. Ancak birden fazla dil alanını aynı anda içeren paylaşımlı kitap okuma oturumları düzenlemek de mümkündür. Yazarların bölüm içerisinde tavsiye ettiği üzere, öğretmenler küçük çocuklarla paylaşımlı kitap okuma yaparken alıcı ya da ifade edici dile ilişkin çeşitli hedefler seçebilirler. Bölümde vurgulandığı üzere ifade edici dil becerilerine yönelik görevler çocuklardan sözlü bir yanıt vermelerini talep ettikleri için, alıcı dil görevlerinden daha zordur. Bu nedenle, daha az zorlayıcı görevler sunulmak isteniyorsa, alıcı dile yönelik hedefler tercih edilmesi önerilmektedir. Ancak çocuklardan sözel tepki alınması isteniyorsa, ifade edici dile yönelik hedefler tercih edilmelidir. Yalnızca birini vurgulamak yerine her iki beceri alanını birlikte ele almak da mümkündür. Öğretmenlerin çocukların mevcut performanslarına göre hangisini seçeceğine karar vermesi önerilmektedir. Yazarların bahsettiği üzere, paylaşımlı kitap okuma sırasında alıcı dili desteklemek için çocuklardan kitaptaki bir resmi göstermeleri ya da resme dokunmaları istenebilir. Alıcı dilin geliştirilmesinin yanı sıra ifade edici dilin geliştirilmesi de bu kitabın temel odak noktalarından biridir. Kitap okuma sırasında ifade edici dilin geliştirilmesi, çocukları konuşmaya katmaya ve mevcut ifade becerilerini geliştiren karşılıklı etkileşimler kurmaya dayanmaktadır. Paylaşımlı kitap okuma sırasında hedeflenen sözlü sıra alma davranışını ortaya çıkarmak için de etkileşimli konuşmalara yer verilmesi önemli görülmektedir. Yazarların bölümde tavsiye ettiği üzere öğretmenler çocukların alıcı ve ifade edici dil becerilerini desteklemek için *model olma, genişletme, soru sorma, övgü ve geribildirim sunma* gibi stratejileri kullanabilirler. Her bir strateji bölüm içerisinde tanımlanmış ve örneklerle açıklanmıştır. Çocukların yeni becerileri edinirken onlara övgü ve geribildirim sunulmasının, onların beceride ustalık kazanmalarında temel etkenlerden biri olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, yazarlar her görevin ardından çocukların olumlu performansının övülmesini tavsiye etmektedir. Aynı zamanda çocuklar hata yaptığında ise düzeltmeler, doğru cevaba ulaşmalarını kolaylaştırmak adına sesli düşünme (think aloud) ya da model olma yoluyla yapılmalıdır. Yazarlar kendi deneyimlerine dayanarak her bir stratejinin bir paylaşımlı kitap okuma oturumu sırasında en az üç kez uygulanmasını önermektedir. Bu bölümde öğretmenlere paylaşımlı kitap okuma oturumunu nasıl planlayacakları, nereden başlayacakları ve hangi stratejilere yer verecekleri gibi konularda bilgiler sunulmuştur.

Kitabın beşinci bölümünde, *erken okuryazarlık* kavramı tanımlanmış ve buna ilişkin iki alt alan (yazı farkındalığı ve sesbilgisel farkındalık) açıklanmıştır. Bu kitapta *erken okuryazarlık* (early literacy) ve *gelişen okuryazarlık* (emergent literacy) terimleri birbirinin yerine kullanılmıştır. Bu bölümde öncelikle erken okuryazarlığın alt alanları olan yazı farkındalığının (print awareness) ve sesbilgisel farkındalığın (phonological awareness) tanımlandığı görülmektedir. Ardından çocuklarda bu becerilerin nasıl geliştiğine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Çocukların yazıya ilgi göstermeye başladıklarında yazının anlam taşıdığını, yazının nasıl organize edildiğini, yazıya dair kuralları (örneğin, satır yönü) ve yazının parçadan bütüne ilişkisini (kelimeler ve cümleler gibi yazı birimlerinin nasıl bir araya geldiğini) içeren yazıya dair çeşitli kavramları öğrendikleri ifade edilmiştir. Çocukların bu becerileri okul öncesi dönemde nasıl geliştirdiklerini gösteren yazı farkındalığı aşamalarından bahsedilmiştir. Çocuklar, yazılı dille etkileşim kurdukça ve yetişkinlerin yönlendirmeleriyle bu aşamalardan kademeli olarak ilerlemektedirler. Erken okuryazarlığın bir diğer alt alanı olan sesbilgisel farkındalık ise uyaklı sözcükleri ayırt etme, aliterasyon (aynı sesle başlayan sözcükleri fark etme/eşleme), sözcük farkındalığı, hece farkındalığı ve fonem farkındalığı gibi

becerileri içerisinde almaktadır. Her bir beceri alanına ilişkin açıklamalara bölüm içerisinde yer verilmiştir.

Kitabın altıncı bölümünde, çocukların erken okuryazarlık becerilerini destekleyici stratejiler sunulmuştur. Yazarlar okul öncesi dönem çocukların hikâye kitaplarına ve yazılı diğer materyallere maruz kalarak erken okuryazarlık hakkında bilgi ve becerilerini geliştirdiklerini ifade etmektedir. Bu noktada çocukların gözlemsel öğrenme fırsatlarıyla bu becerilere ilişkin bilgi ve deneyim kazandıkları örneklerle açıklanmıştır. Çocukların bu fırsatlarla erken dönemde karşılaşmalarının önemi üzerinde durulmuş ve birinci bölümde yer verilen Vygotsky'nin *yakınsal gelişim alanı* kavramına tekrar vurgu yapılmıştır. Bu bölümde sadece dokuz yazı farkındalığı becerisinin paylaşımlı kitap okuma yoluyla nasıl destekleneceğine ilişkin teknikler örnekler üzerinden sunulmuş ve tabloda gösterilerek özetlenmiştir. Konuya dair örneklerin sunulması öğretmenler, uzmanlar veya ailelerin bu becerileri hem daha iyi anlaması hem de stratejilerin nasıl kullanıldığını görmesi açısından bir başlangıçtır. Bilgilerin tabloda özetlenerek verilmesi konunun odak noktalarına dikkat çekmek için iyi bir yol olmuştur. Yazı farkındalığı becerilerinin yanı sıra bu bölümde, dört sesbilgisel farkındalık becerisinin paylaşımlı kitap okuma yoluyla nasıl destekleneceğine ilişkin teknikler örnekler üzerinden sunulmuş ve tabloda gösterilerek özetlenmiştir. Her strateji anlaşılabilirliği artırmak amacıyla paylaşımlı okuma oturumu üzerinden örneklendirilmiştir. Ayrıca yazarlar bu bölümde, kitap okuma uygulaması dışında bu kavramların küçük çocuklarla gün boyunca çalışılabileceği pek çok doğal fırsatın mevcut olduğunu da hatırlatmaktadır (Örneğin; yazı farkındalığı becerilerini destekleyici diğer etkinlikler olarak çocukların sanat çalışmalarına isimlerini yazmaları, ürün etiketlerini incelerken veya sınıf takvimine bakarken yazı farkındalığına yönelik hedefler tekrarlanabilir.). Yazarlar bu iki temel alanın her ikisinin de çocukların okuma-yazma becerileri için gerekli olduğunu ve sadece bir alanın gelişmiş olmasının diğerinin yerini doldurmak için yeterli olamayacağına dikkat çekmektedir. Dikkat çekilen bir diğer husus da, dil becerileri ciddi şekilde sınırlı olan çocuklar (örneğin, önemli ölçüde dil gecikmesi yaşayanlar) için bu bölümde (altıncı bölüm) bahsedilen stratejilere geçmeden önce dördüncü bölümdeki dil stratejilerinden yararlanılması gerektiğidir. Yazarlar çocukların gereksinimlerine göre hedeflerin belirlenmesinin önemi üzerinde durmuş ve öğretmenlerin bu noktaya dikkat etmelerini tavsiye etmiştir.

Kitabın yedinci bölümünde, isteksiz okuyucuların paylaşımlı okuma etkinliklerine direnç gösterdiği durumlarda karşılaşılan sorunlara odaklanılmıştır. Bu çocuklarda okuma sorunlarının olası nedenlerini belirlemek için öğretmenlere çeşitli öneriler sunulmuştur. Ayrıca çocukların paylaşımlı okuma etkinliklerine katılma istekliliğini artırabilecek çeşitli stratejilere yer verilmiştir. Bölümde bahsedildiği üzere, bazı çocuklar doğal bir şekilde kitaplara yönelmekte ve ilgi göstermektedir. Bu çocuklar birlikte kitap okumaktan keyif almaktadır. Küçük çocukların ara sıra paylaşımlı kitap okuma etkinliklerini reddetmeleri, okuma sırasında huzursuz davranışlar sergilemeleri veya kitaptan sıkılmaları kabul edilebilir deneyimlerdir. Okumaya yönelik motivasyondaki bu tür farklılıklar, kitap okumaya yönelik sergilenen gerçek bir dirençten ayırt edilmelidir. Yazarların burada dikkat çektiği çocuklar, kitapları ilgi çekici bulmayan ve birlikte kitap okumaya karşı direnç gösterenlerdir. Bölüm içerisinde bir çocuğun davranışının direnç gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik üç ölçüt (çocuğun paylaşımlı kitap okuma etkinliğine katılmaya istekli olma durumu, çocuğun paylaşımlı kitap okuma deneyimini ne sıklıkla talep ettiği ve çocuğun okuma direncinin niteliği) tanımlanmaktadır. Bu ölçütlerin örnekler üzerinden somutlaştırılması, çocukların okumaya karşı direnç gösterip göstermediğini belirlemede ebeveynler ve öğretmenler için yol göstericidir. Bölümde bahsedilen bir diğer önemli konu, çocukların hikâye saatinden hoşlanmamalarının ve

zamanla isteksiz okuyucular hâline gelmelerinin olası nedenleridir (ilgi düzeyi, bireysel mizaç, etkinlikteki başarı ve yetişkinin okuma tarzı). Seçilen kitabın niteliği, kitap okumanın gerçekleştirildiği günün saati ve çocuğun daha çok tercih ettiği başka bir etkinliğin varlığı gibi etmenler çocuğun kitaba yönelimini etkilemektedir. Bölümde belirtildiği üzere, bir ya da iki haftalık okuma fırsatları sonrasında, çoğu ebeveyn veya uzman çocuğun kitaba yönelik genel ilgi düzeyini belirleyebilmektedir. Bölümde, her ne kadar çocukların kitaplara olan ilgisinin zamanla gelişebileceği belirtilse de, yazarlar bu ilginin mümkün olduğunca erken dönemlerde ortaya çıkmasına yardımcı olmanın önemli olduğunu belirtmiştir. Böylece çocuklar, okul öncesi yıllarda dil ve erken okuryazarlık kavramlarını edinme fırsatlarını kaçırmamış olurlar. Bu becerilerin bu kritik zaman diliminde geliştirilemediği durumlarda, bu çocukların okula başladıklarında dezavantajlı duruma düşebileceğine dikkat çekilmiştir. Bu nedenle isteksiz okuyucuların kitaplara erken yaşta ilgi duymalarını sağlamak ve kitapları dikkat ve ilgiye değer nesnelere olarak görmelerini teşvik etmek için çaba gösterilmesi önerilmektedir. Ayrıca bölümde bu çocukların paylaşımli kitap okuma etkinliğini kabul etmelerine yardımcı olacak genel öneriler sunulmuştur. Okuyuculara bu önerileri gözden geçirmeleri, hangi etkinlikleri düzenli olarak uyguladıkları ve hangilerini uygulamada eksik olabileceklerini belirlemeleri tavsiye edilmiştir. Başlangıç düzeyi olarak nitelendirilen bu genel önerilere ek olarak, paylaşımli kitap okumaya karşı dirençli davranış gösteren çocuklara ilişkin çoklu zeka kuramı çerçevesinde bazı özel öneriler sunulmuştur.

Kitabın sekizinci bölümünde, özel gereksinimli çocuklarla paylaşımli kitap okumanın önemi ele alınmıştır. Bölümde öncelikli olarak paylaşımli kitap okuma için gerekli olan iki temel beceri (dikkat etme ve konuşma sırası alma) tanımlanmış ve bu becerileri geliştirmeye yönelik stratejiler sunulmuştur. Ayrıca, özel gereksinimli çocuklar için yapılabilecek bazı uyarlamalara yönelik önerilere yer verilmiştir. Özel gereksinimli çocukların (zihinsel yetersizlik, otizm, duygu-davranış bozukluğu gibi) öğrenme hızlarını ve biçimlerini etkileyen kendilerine özgü özelliklere sahip olduğuna dikkat çekilmiştir. Bu çocukların diğer çocuklara kıyasla daha yavaş öğrenebildiği ve farklı yollarla öğrenme eğiliminde oldukları belirtilmiştir. Yazarlar tanı koyulan özel gereksinimli çocukların yanı sıra, herhangi bir tanısı bulunmayan ancak öğrenmekte zorlanan çocukların da bu kapsama girdiğini ifade etmiştir. Bu ikinci grupta yer alan çocukların, görünürde hiçbir neden olmaksızın, diğer çocuklara kıyasla gelişim açısından daha yavaş bir seyir izlediği belirtilmiştir. Bölüm içinde eğitimcilerin dikkat etmesi gereken nokta, bu çocuklar için erken dönemde sunulan desteklerin, onların dil ve erken okuryazarlık gelişimi açısından kritik öneme sahip olduğudur. Çünkü bu çocukların bu becerileri tipik gelişim gösteren akranları kadar kolay edinme olasılıkları daha düşüktür. Bu noktada kitaplara ilgi duyan çocuklarla paylaşımli okuma etkinliklerinin kullanılması onların bu becerileri edinmeleri için faydalı bir uygulama olarak tavsiye edilmektedir. Ancak bazı çocuklarda paylaşımli okuma sürecine çocuğun tam olarak katılım gösterebilmesi için bazı ön becerilerin kazandırılması gerektiği belirtilmiştir. Bu kitapta sunulan stratejileri uygulamak için, çocukların en az iki temel beceriyle (göreve dikkat edebilme becerisi ve karşılıklı konuşma sırası alma becerisi) etkinliğe hazır olması beklenmektedir. Dikkatini verebilen ve paylaşımli okumaya konuşma sırasını alma yoluyla katılım sağlayabilen çocukların, bu etkinlikten üst düzeyde fayda sağlayacakları, dil ve erken okuryazarlık becerilerini geliştirebilecekleri belirtilmiştir. Çocukların bu iki temel beceriyi kazandıktan sonra kitabın dördüncü ve altıncı bölümlerinde tanımlanan stratejiler yoluyla desteklenebileceği tavsiye edilmektedir. Bu noktada uzmanlara çocukların sahip oldukları özelliklere göre çeşitli uyarlamalar yapmaya ihtiyaç duyabilecekleri hatırlatılmaktadır. Örneğin görme yetersizliği olan çocukların görsel destek olmadan dinleme becerilerini

kullandıkları için, dikkat dağıtıcı seslerin azaltılması ve sessiz bir ortamda kitabın okunması son derece önemlidir. Bölüm içerisinde zihinsel yetersizliği, görme yetersizliği, işitme yetersizliği, otizm spektrum bozukluğu ve dil bozukluğu olan çocuklarla çalışan öğretmenlere paylaşımlı okuma sürecinde yapabilecekleri uyarlamalara ilişkin çeşitli öneriler sunulmuştur. Ayrıca bu çocukların ebeveynlerini sürece dahil etmenin kritik bir önem taşıdığı öğretmenlere hatırlatılmıştır. Ebeveyn desteğiyle kitap okuma sürecinin gün içerisinde yayılmasının çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinde ilerleme kaydetmeleri için faydalı olacağı vurgulanmıştır. Ebeveynlerin evde yürütülecek etkili kitap okuma programları yoluyla sürece dahil edilebilmesi için eğitimcilere dokuzuncu bölümdeki önerilere bakmaları tavsiye edilmiştir.

Kitabın dokuzuncu bölümünde, eğitimcilere çocukların evlerinde başarılı kitap okuma programları oluşturmak için gerekli olan temel unsurlar tanıtılmış ve pratik öneriler sunulmuştur. Ayrıca, evde kitap okumaya yönelik ebeveynler tarafından sıkça sorulan bazı sorulara yanıtlarıyla birlikte yer verilmiştir. Bu kısım hem eğitimcilerin karşılaşılabilecekleri sorulara yönelik onlara rehberlik etmekte hem de doğrudan ebeveynlerin sorularına yanıt bulma fırsatı sağlamaktadır. Bölümde bahsedildiği üzere, evde okuma programının genel amacı, ebeveynleri erken okuma deneyimlerinin önemi ve faydaları konusunda bilgilendirmek ve çocuklarıyla düzenli ve etkili bir paylaşımlı okuma alışkanlığı geliştirmeleri konusunda onlara rehberlik etmektir. Evde okuma programı ev ortamında paylaşımlı okuma deneyimlerinin niteliğini ve niceliğini artırmak amacıyla, özellikle ebeveynler için bir uzman tarafından tasarlanmış öğretici bir programdır. Bölüm içerisinde evde okuma programının hedeflerinden bahsedilmiş ve programı planlama süreci açıklanmıştır. Ayrıca ebeveynlerin çocuk kitaplarına erişimi, okuma programı takvimi, kayıt tutma ve izleme prosedürlerine ilişkin ayrıntılara da yer verilmiştir. Yazarların anlatımıyla; başarılı bir evde kitap okuma programı ebeveynleri çocukların dil ve erken okuryazarlık becerileri hakkında bilgilendirmekte; ebeveynlerin bu becerileri teşvik etmedeki rollerini açıklamakta; okuma materyalleri veya uygun hikâye kitaplarını seçmek için öneriler sunmakta; ebeveynlere etkili paylaşımlı kitap okuma uygulamaları hakkında rehberlik etmekte ve ebeveynleri çocuklarıyla düzenli bir okuma alışkanlığı oluşturmaya teşvik etmektedir. Ebeveynler çocukları için paylaşımlı kitap okumanın önemini kavradıklarında ve bu rutini evde oluşturmak için gerekli eğitimi ve sürekli desteği aldıklarında, programın başarılı olacağı ve sürdürülebilirliğinin mümkün olacağı belirtilmektedir. Kitaplara erişimi olan ve evlerinde nitelikli okuma deneyimleri yaşayan çocukların, bu tür avantajlardan yoksun olan çocuklara kıyasla daha hızlı bir dil ve erken okuryazarlık gelişimi gösterdiği ve öğrenmeye hazır olarak okula başlama olasılıklarının daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ülkemizde erken dönemde küçük çocuklarda dil becerilerinin geliştirilmesinde (Akın, 2022; Yumuş, 2018) ve okul öncesi dönem çocuklarda erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesinde (Çelik vd., 2025; İşlek, 2021; Yalavaç, 2020; Yıldız Bıçakçı vd., 2018) bu tür aile eğitimi çalışmalarının yapıyor olması uygulamanın kültürel olarak uyarlanabilirliğini ortaya koymaktadır.

Kitabın son bölümünde, paylaşımlı okuma sürecinde okunacak kitaplar seçilirken dikkate alınması gereken özellikler tartışılmıştır. Ayrıca çocukların kitap seçme sürecine kendilerinin katılmalarına yardımcı olacak çeşitli yollar önerilmiş ve elektronik kitapların kullanımıyla ilgili çeşitli tavsiyelerde bulunulmuştur. Ayrıca hikaye kitaplarının seçilmesine yardımcı olacak kitap ve web sitesi önerileri de verilmiştir. Bölümde vurgulandığı üzere, paylaşımlı okumanın geleneksel okumadan en önemli farkı etkileşimli doğasıdır. Bunu sağlayan en önemli unsurlarından biri kullanılan kitaptır. Kitabın bir şekilde yetersiz veya eksik olması halinde, okuma oturumunun kalitesinin düşeceği ifade edilmiştir. Yazarların burada vurguladığı şey, kitap ilgi çekici olduğunda okumanın keyifli

olacağıdır. Ancak kitap ilgi çekici değilse, okuma zorlayıcı bir göreve dönüşür. Bu nedenle, okuma oturumunun potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için kitap seçerken üç özelliğin (öykünün içeriği, yazı ve fiziksel özellikler) dikkate alınması ve çocuğun ilgisini çekecek kitapların seçilmesi tavsiye edilmiştir. Bu özelliklerin her biri, bu kitapta bahsedilen hedefleri kolaylaştırmak için gerekli görülmektedir. Bunun yanı sıra çocukların kendi kitaplarını seçmelerine izin verilmesinin öneminden bahsedilmiş ve bunu yaparken çocuklara çeşitli yollar öğretilebileceği açıklanmıştır. Günümüzde çocukların teknolojiyle iç içe olması sebebiyle, giderek daha fazla elektronik hikaye kitapları kullandıklarına dikkat çekilerek, araştırmalar ışığında elektronik hikaye kitaplarının sunduğu avantajlardan bahsedilmiştir.

Kitap genel olarak, çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi için paylaşımli hikaye kitabı okumanın önemini ve iyi bir paylaşımli kitap okuma sürecinin nasıl olacağını anlatmaktadır. Bu bakımdan bu kitap küçük çocuklar ve onların ebeveynleriyle çalışan tüm profesyonellere (erken çocukluk eğitmenleri, okul öncesi öğretmenleri, özel eğitim öğretmenleri, dil-konuşma terapistleri, psikologlar, sosyal hizmet çalışanları, çocuk gelişimciler, kütüphaneciler vb.) bir rehber gibi hizmet etmektedir. Ülkemizde son yıllarda önemi fark edilen ve benzerleri (etkileşimli kitap okuma) kullanılan bu uygulamanın nasıl yapıldığının anlatılması alanyazına önemli bir katkı sunmaktadır. Ülkemizde çoğu okul öncesi sınıflarda geleneksel okumanın sürdürüldüğünü göz önünde bulundurduğumuzda, paylaşımli okumanın önemini anlaşılması ve nasıl uygulanacağına dair bilgilerin adım adım sunulması bakımından faydalı bir rehber olarak görülmelidir. Ayrıca bu uygulama sırasında çocukların gelişim düzeylerine uygun kitapları okumak önemli olduğundan kitap seçerken öğretmenlerin dikkat etmesi gereken noktalara dair tavsiyeler verilmesi öğretmenlerin bu konuda farkındalıklarının oluşması, bilgi ve becerilerini geliştirmesi bakımından önemlidir.

Bu kitap boyunca, paylaşımli okumanın etkileşimli doğası vurgulanmış ve özellikle kitap okuma yoluyla çocukların dil gelişimi ve erken okuryazarlık becerilerinin desteklenmesine odaklanılmıştır. Dil ve erken okuryazarlık becerilerine ilişkin her bir bileşen açıklanmıştır. Kitabın her bir bölümünün anlaşılır bir dille yazılması ve stratejilerin kullanımına ilişkin kısa örneklerin verilmesi öğretmenlere ve uzmanlara yararlanabilecekleri bir çerçeve sunmaktadır. Ayrıca yazarlar erken okuryazarlık becerilerini destekleyici stratejilerin istenirse dil becerilerini destekleyen stratejilerle birlikte kullanılabilirliğini önermiştir. Ancak stratejilerin birlikte kullanıldığı kitap okuma uygulamasının nasıl yapılacağına ilişkin örneklerle yer verilmemesi kitabın eksik bir yönü olarak görülmektedir. Kitapta isteksiz okuyucular ve özel gereksinimli çocuklara yönelik uyarlamaların anlatıldığı bölümlere yer verilmesi, kitabın günümüzde benimsenen kapsayıcı eğitim anlayışıyla örtüştüğünü ortaya koymaktadır. Böylece okul öncesi dönem çocukların devam ettiği okullarda bütün çocukların ihtiyaçlarının eğitimciler tarafından fark edilmesi ve paylaşımli okuma uygulamasının kullanılmasına rehber olması bakımından önemli bir kaynaktır. Ancak kitabın eski basım olması güncel araştırmalar konusunda bilgi sahibi olmak isteyen araştırmacılar ve eğitimciler için bu noktada sınırlı bilgi sunmaktadır.

Bu kitapta çocukların dil ve erken okuryazarlık becerilerini geliştiren erken dönem kitap okuma deneyimlerinin, daha sonraki akademik başarıları için temel oluşturabileceğine dikkat çekilmiştir. İncelenen bu kitap, erken dönemde çocukların özelliklerini ve farklılıklarını dikkate alabilen öğretmenlerin, onların dil ve erken okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi sürecinde sınıflarında paylaşımli hikaye kitabı okuma sürecini uygulamaları için yararlanabilecekleri bir kaynaktır. Ayrıca ailelerle işbirliğinde olmak isteyen öğretmenlere evde kitap okuma programlarının hazırlanması

sürecinde de kullanabilecekleri bir rehberdir. Dil ve erken okuryazarlık becerilerine ilişkin yeni araştırmalar yapmak isteyen araştırmacılara, bu beceri alanlarındaki bileşenler ve stratejilerin nasıl kullanıldığı hakkında bilgi edinebilecekleri ve içeriğin oluşturulması sürecinde yararlanabilecekleri temel kaynaklardan biridir.

Kaynakça

- Akın, A. (2023). *Gelişimsel yetersizliği olan okulöncesi çocuklarda paylaşımlı kitap okuma müdahalesinin iletişim-dil gelişimine, özdüzenleme ve erkenokuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelik, B., Uyanık, G., & Bilgin, H. (2025). Ev merkezli paylaşımlı kitap okumanın 5 yaş grubu dil ve erken okuryazarlık becerilerine etkisinin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 13(3), 636-654. <https://doi.org/10.16916/aded.1597104>
- Ergül, C., Akoğlu, G., Sarıca, A., Tufan, M., & Karaman, G. (2015). Ana sınıflarında gerçekleştirilen birlikte kitap okuma etkinliklerinin " etkileşimli kitap okuma" bağlamında incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(3), 603-619. <https://doi.org/10.17860/efd.88429>
- Ergül, C., Karaman, G., Akoğlu, G., Tufan, M., Dolunay Sarıca, A., & Bahap Kudret, Z. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin "erken okuryazarlık" kavramına ilişkin bilgi düzeyleri ve sınıf uygulamaları. *İlköğretim Online*, 13(4), 1449-1472. <https://doi.org/10.17051/ıo.2014.71858>
- İşlek, S. (2021). *Sosyo-ekonomik düzey açısından risk altında olan çocuklarda paylaşımlı kitap okuma: Ebeveyn uygulamalı erken okuryazarlık müdahalesi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Justice, L. M., Logan, J. A., Kaderavek, J. N., & Dynia, J. M. (2015). Print-focused read-alouds in early childhood special education programs. *Exceptional Children*, 81(3), 292-311. <https://doi.org/10.1177/0014402914563693>
- Lefebvre, P., Trudeau, N., & Sutton, A. (2011). Enhancing vocabulary, print awareness and phonological awareness through shared storybook reading with low-income preschoolers. *Journal of Early Childhood Literacy*, 11(4), 453-479. <https://doi.org/10.1177/1468798411416581>
- Lonigan, C. J., & Whitehurst, G. J. (1998). Relative efficacy of parent and teacher involvement in a shared-reading intervention for preschool children from low-income backgrounds. *Early Childhood Research Quarterly*, 13(2), 263-290. [https://doi.org/10.1016/S0885-2006\(99\)80038-6](https://doi.org/10.1016/S0885-2006(99)80038-6)
- Lonigan, C. J., Anthony, J. L., Bloomfield, B. G., Dyer, S. M., & Samwel, C.S. (1999). Effects of two shared-reading interventions on emergent liter-acy skills of at-risk preschoolers. *Journal of Early Intervention*, 22, 306-322. <http://dx.doi.org/10.1177/105381519902200406>
- Lonigan, C. J., Purpura, D. J., Wilson, S. B., Walker, P. M., & Clancy Menchetti, J. (2013). Evaluating the components of an emergent literacy intervention for preschool children at risk for reading difficulties. *Journal of Experimental Child Psychology*, 114(1), 111-130. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2012.08.010>
- Lonigan, C. J., Shanahan, T., & Cunningham, A. (2008). Impact of shared-reading interventions on young children's early literacy skills. In *Developing early literacy: Report of the national early literacy panel* (pp. 153-171). Washington, DC: National Institute for Literacy.

- Lovelace, S., & Stewart, S. R. (2007). Increasing print awareness in preschoolers with language impairment using non-evocative print referencing. *Language, Speech, and Hearing Services in School*, 38, 16–30. [http://dx.doi.org/10.1044/0161-1461\(2007/003\)](http://dx.doi.org/10.1044/0161-1461(2007/003))
- National Early Literacy Panel. (2008). *Developing early literacy: Report of the national early literacy panel: A scientific synthesis of early literacy development and implications for intervention*. National Institute for Literacy, US.
- Powell, D. R., & Diamond, K. E. (2012). Promoting early literacy and language development. In R. Pianta (Ed.), *Handbook of early childhood education* (pp. 194–216). Guilford.
- Spira, E. G., Bracken, S. S., & Fischel, J. E. (2005). Predicting improvement after first-grade reading difficulties: The effects of oral language, emergent literacy, and behavior skills. *Developmental Psychology*, 41(1), 225-234. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.41.1.225>
- Trivette, C. M., & Dunst, C. J. (2007). Relative effectiveness of dialogic, interactive, and shared reading interventions. *CELLreviews*, 1(2), 1-12.
- What Works Clearinghouse. (2007a, January). *Interactive shared book reading*. Author.
- What Works Clearinghouse. (2015, April). *Shared book reading*. Author.
- Whitehurst, G. J., Arnold, D. S., Epstein, J. N., Angell, A. L., Smith, M., & Fischel, J. E. (1994). A picture book reading intervention in day care and home for children from low-income families. *Developmental Psychology*, 30(5), 679.
- Yalavaç, N. (2020). *Etkileşimli kitap okumanın erken okuryazarlık becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yıldız Bıçakçı, M., Er, S., & Aral, N. (2018). Etkileşimli öykü kitabı okuma sürecinin çocukların dil gelişimi üzerine etkisi, *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 201-208.
- Yumuş, M. (2018). *Paylaşımli kitap okuma müdahale programının ebeveynlerin deneyimlerine bebeklerin dil gelişimine ve erken okuryazarlık becerilerine etkisi*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Author's Declarations

Authors' Contributions: The researcher conducted the study independently, and all contributions belong solely to the author.

Ethics Approval and Consent to Participate: Since the study presented in this article is a book review, approval from an ethics committee was not required.

Competing Interests: The authors declare that they have no competing interests.

Funding and Acknowledgements: No funding was received for this research.